

Tiivistelmä

Tilastokeskuksen poliisitilaston mukaan Suomessa tuli vuonna 2006 poliisin tietoon 112 tahallista henkirikosta (murha, tappo, surma, lapsensurma) ja 26 tahalliseen pahoinpitelyrikokseen liittynyttä kuolemantuottamusrikosta. Kuolemaan johtaneita väkivaltarikoksia oli siten 138. Luku on neljä prosenttia suurempi kuin edellisenä vuonna. Vuonna 2007 kesäkuun loppuun mennessä henkirikoksia ja kuolemaan johtaneita pahoinpitelyjä on tullut poliisin tietoon yhteensä 69. Jos rikoksia ei vuoden loppupuolella tehdä keskimääräistä huomattavasti enemmän, henkirikosten kokonaismäärä vuonna 2007 tulee olemaan suunnilleen sama kuin vuonna 2006.

Henkirikollisuuden määrälliset vaihtelut ovat viime vuosina johtuneet pääosin henkirikollisuutemme ongelmaryhmän, miesalkoholistien, keskinäisten rikosten määrän muutoksista. Esimerkiksi naisiin kohdistunut henkirikollisuus on säilynyt ajanjaksolla ennallaan. Henkirikosten vuotuisen määrän yleiskehitys on 1990-luvun puolivälistä alkaen ollut laskeva. Kehitys liittyy osin väestön ikärakenteen vanhenemiseen.

Tahallisia henkirikoksia tehdään Suomessa vuosittain asukasta kohti edelleenkin noin kaksinkertainen määrä Euroopan unionin jäsenmaiden keskiarvoon verrattuna. Vain Baltian maissa, Romaniassa, Bulgariassa ja Unkarissa rikollisuustaso on vielä Suomeakin korkeampi. Maailmanlaajuisesti tarkastellen henkirikollisuus on Suomessa kuitenkin suhteellisen harvinaista. Länsi-, Keski- ja Pohjois-Eurooppa Suomi mukaan lukien muodostavat henkirikollisuudella mitaten yhden maailman väkivallattomimmista alueista. Ainoastaan Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän arabimaissa, Israelissa ja Japanissa henkirikollisuus on yhtä harvinaista tai harvinaisempaa.

Tässä henkirikostietokannassa esitellään henkirikosten seurantajärjestelmän yhteydessä kerättyjä tietoja ajanjaksolla 1.6.2002–30.6.2006 tehdyistä, uhrin kuolemaan johtaneista henkirikoksista.

Henkirikostietokannan mukaan kesäkuun alun 2002 ja vuoden 2006 lopun välillä surmattiin 579–595 henkilöä, tietokantaan heistä on tähän mennessä kirjattu 570. Vuodelta 2005 kirjaamatta on viisi henkirikoksena tutkittavaa kuolemantapausta tai katoamista, vuodelta 2006 yhdeksän varmaa henkirikosta sekä 11 henkirikoksena tutkittavaa kuolemantapausta, joissa tutkinta on vielä kesken. Surmattujen kokonaismäärä ajanjaksolla on noin kuudenneksen pienempi kuin rikostilastossa. Syynä on se, että henkirikostietokantaan rikokset kirjataan pääsääntöisesti vasta esitutkinnan päätyttyä. Rikostilastoon kirjautuu sen sijaan vuosittain henkirikoksina huomattava määrä kunkin vuoden viimeisinä kuukausina ilmitulevia, syyltään epäselviä kuolemantapauksia. Ne kirjataan poliisin rikosilmoitusjärjestelmään henkirikosepäilyinä ja kirjautuvat siten myös seuraavan vuoden alussa koostettavaan viralliseen rikostilastoon henkirikoksina. Pääosa epäselvistä tapauksista ei kuitenkaan ole henkirikoksia, vaan osoittautuu esitutkinnassa luonnollisiksi kuolemiksi, tapaturmiksi tai itsemurhiksi. Osaltaan tämä *ylikirjautuminen* kohottaa rikollisuustasoamme verrattuna useisiin muihin maihin. Useissa Euroopan unionin jäsenmaissa rikostilas-

to ilmoittaa henkirikosten vuotuisen määrän pikemminkin liian pienenä kuin suurena, poikkeuksena ovat lähinnä Suomen ohella muut Pohjoismaat.

Valtaosa (84 %) tarkastelujakson henkirikoksista oli puolisoitten, sukulaisten tai tuttavien välisiä. Naisten surmaaja oli tavallisimmin puoliso (40 %), entinen puoliso (11 %) tai seurustelukumppani (11 %). Miehet puolestaan päätyivät yleisimmin ystävän tai tuttavan uhriksi (63 %). Itselleen tuntemattoman henkilön surmaamaksi oli katsausjaksolla joutunut 5 % naisuhreista ja 16 % miesuhreista.

Yleisimmät motiivit rikoksissa olivat ryyppyorukan keskinäinen riita (25 %), parisuhteen ongelmat (15 %) ja mustasukkaisuus (13 %). Ryöstömurhia katsauskauden henkirikoksista oli 4 %, taloudellista hyötyä oli tavoiteltu kaikkiaan 10 %:ssa rikoksia. Mielenterveydellinen häiriö mainittiin motiiviksi 14 %:ssa rikoksia. Järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan tai rikollisten keskinäisiin välienselvittelyihin liittyneitä henkirikoksia oli katsauskaudella kuusi (1 %). Rassistisista motiiveista tehdyksi ei rikoksista mainittu yhtäkään.

Rikoksista 39 % oli tehty teräaseella, yleensä joko keittiöveitsellä (25 %) tai puukolla (14 %). Kuudenneksessä rikoksia tekotapana oli kuoliaaksi pahoinpitteleminen käsin ja jaloin lyömällä ja potkimalla. Ampuma-aseella tehtyjä katsausjakson henkirikoksista oli 16 %. Rikoksiin käytetyistä käsituliaseista 68 % oli luvattomia, muista tuliaseista osuus oli 55 %.

Rikoksista epäillyistä miehistä 81 % ja rikosten aikuisista miesuhreista 85 % oli rikoshetkellä alkoholin vaikutuksen alaisena. Naisepäillyistä vastaava osuus oli 67 % ja aikuisista naisuhreista 59 %. Humalatilat olivat yleensä syviä. Kovia huumeita rikosten yhteydessä ei juurikaan esiintynyt: epäillyistä 3 % ja aikuisista uhreista 4 % oli rikoshetkellä huumeiden (amfetamiini, kannabis, opiaatit, subutex) vaikutuksen alaisena. Erityisesti rikoksiin osallistuneet naiset olivat sen sijaan huomattavan usein psyykelääkkeiden vaikutuksen alaisena, yleensä kyse oli alkoholin ja lääkkeiden sekakäytöstä. Kaiken kaikkiaan katsauskauden rikoksista 68 %:ssa kaikki osapuolet olivat olleet rikoshetkellä humalassa. Rikoksia, joissa kaikki osapuolet olivat olleet selviä, oli 14 %. Jos myös muut päihteet kuin alkoholi huomioitiin, vastaavat osuudet olivat 70 % ja 10 %.

Katsauskauden henkirikoksista 71 % tehtiin yksityisasunnoissa. Ravintoloissa, anniskelupaikoissa tai niiden edustalla tehtyjä rikoksia oli kaksikymmentäneljä (5 %). Kaduilla, puistoissa ja ulkoilualueilla tehtyjä rikoksia oli kolmekymmentäyksi (6 %). Naisuhreista 62 % oli surmattu kotonaan, miesuhreista kotona surmattujen osuus oli 33 %.

Selvitettyjen rikosten pääepäillyistä oli miehiä 90 %. Uhreista miesten osuus oli 71 %. Sukupuolijakaumat vastasivat viime vuosikymmeninä vallinneita. Epäiltyjen keski-ikä oli 37,0 vuotta ja uhrien 41,5 vuotta. Vastaavat mediaanit olivat 36 vuotta ja 42 vuotta.

Sukupuolesta riippumatta valtaosa epäillyistä (72 %) ja aikuisista uhreista (62 %) oli työelämän ulkopuolella olevia työkäisiä. Rikosten miesepäillyistä ja aikuisista miesuhreista 75 % oli arvioitu päihteiden väärinkäyttäjiksi. Aikuisista

naisosapuolista väärinkäyttäjien osuus oli alhaisempi (48 %). Miesepäillyistä 70 %:lla ja naisepäillyistä 52 %:lla oli tunnetusti väkivaltainen tausta. Ilman vakituista omaa asuntoa katsauskauden rikoksista epäillyistä oli 13 % ja uhreista 10 %. Epäillyistä 93 % ja uhreista 94 % oli Suomessa syntyneitä ja asuvia Suomen kansalaisia.

Henkirikosten tekijät ja uhrin 2002–2006: yhteenvetotaulukko (%)

	Henkirikosten tekijöistä	Henkirikosten uhreista	Koko väestöstä
Miehiä	90	71	49
Naisia	10	29	51
Alle 18-vuotiaita	2	6	21
Päihteiden väärinkäyttäjiä	63	61*	..
Työelämän ulkopuolella	81**	76**	33**
Aikaisempaa väkivaltarikollisuutta	68

*15 vuotta täytäneistä; **15–64-vuotiaista.